

การเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตย
ศึกษาเปรียบเทียบประเทศเกาหลีใต้ และเมียนมา
Transition from Dictatorship to Democracy
A Comparative Study of South Korea and Myanmar

ไพรินทร์ มากเจริญ (Pairin Makcharoen)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: makcharoenpairin@gmail.com

Received: 11 October 2023

Revised: 13 November 2023

Accepted: 15 November 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตย ศึกษาเปรียบเทียบประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา และ 2) เพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมา ใช้วิธีการศึกษาด้วยการสังเคราะห์ผ่านการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยรวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตเวลาในการศึกษาถึงการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศเมียนมาใน ค.ศ. 2015 ผลการศึกษาพบว่า 1) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ อิทธิพลจากระบบระหว่างประเทศและภายนอก รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงทางการเมือง เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยได้ในกรณีของเกาหลีใต้เมื่อเปลี่ยนผ่านแล้ว ก็สามารถสร้างประชาธิปไตยให้ยั่งยืนและมั่นคงได้ทั้งในระดับพฤติกรรมและทัศนคติ เนื่องจากตัวแสดงทางการเมืองของเกาหลีใต้ในทุกระดับต่างก็ให้ความเชื่อมั่นในความชอบธรรมของประชาธิปไตยและยึดถือเป็นรูปแบบในการปกครอง และ 2) การสร้างความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมาไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะกลุ่มชนชั้นนำและกองทัพยังคงยึดมั่นในระบอบอำนาจนิยม และไม่ดำเนินไปตามวิถีทางของประชาธิปไตยที่แท้จริง แม้ว่าจะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งใน ค.ศ. 2015 แต่รัฐบาล

ยังคงปกครองแบบอำนาจนิยมเสรีที่เอื้อกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จากต่างประเทศและชนชั้นนำในรัฐชาติพันธุ์เท่านั้น

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตย, เผด็จการ, เกาหลีใต้, เมียนมา

Abstract

The study on “Transition from Dictatorship to Democracy: A Comparative Study of South Korea and Myanmar” aimed to 1) Study the causes that led to the transition from dictatorship to democracy in South Korea and Myanmar, and 2) Analyze the sustainability of democracy in Myanmar. The study was conducted through a review of literature and research papers as well as relevant documents, focusing on the period up to the general election in Myanmar in 2015. The study found that 1) the causes that led to the transition from dictatorship to democracy in South Korea and Myanmar can be summarized as the modernization of the country through economic development, international and external influences, and the role of political actors. In the case of South Korea, once the transition took place, was able to establish a stable and enduring democracy, both in behavior and attitude, because political actors at all levels demonstrated confidence in the fairness of democracy and adhered to it as a form of governance. And 2) the establishment of a sustainable democracy in Myanmar could not occur because the leading group and the military remained committed to dictatorship and did not follow the path of true democracy. Although there was a government resulting from the 2015 election, it continued to govern in a liberal authoritarian manner, favoring large foreign businesses and the national elite.

Keywords: Democratic Transition, Dictatorship, South Korea, Myanmar

บทนำ

นับตั้งแต่หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยและการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจริงในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในปัจจุบันที่ประชาธิปไตยได้กลายมาเป็นระบอบการปกครองของโลก แม้ว่าจะไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ดีที่สุด แต่หลายคนมักให้คำตอบว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบที่เลวร้ายที่สุด และเป็นระบอบที่มีกติกากำหนดโอกาสให้กับสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ปุถุชนได้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าจะต้องแลกมาด้วยทรัพย์สินหรือแม้แต่ชีวิต

ประชาชนจำนวนมากทั่วทุกมุมโลกต่างก็พร้อมที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยในประเทศของตน ตัวอย่างของความพยายามก่อร่างสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามหน้าประวัติศาสตร์การเมืองของเกือบทุกประเทศทั่วโลก บ้างใช้เวลานานนับศตวรรษ เช่น หลายประเทศในยุโรป อย่างฝรั่งเศส อังกฤษ บ้างใช้เวลาไม่กี่ทศวรรษ รวมทั้งมีเส้นทางและสาเหตุปัจจัยในการเปลี่ยนผ่านจากระบบการปกครองอื่น ๆ ไปเป็นประชาธิปไตยทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน หลายประเทศเปลี่ยนผ่านสำเร็จและประชาธิปไตยสามารถหยั่งรากลึกได้ ในขณะที่อีกหลายประเทศประชาธิปไตยเป็นได้แต่เพียงดอกไม้ที่เบ่งบานเพียงชั่วขณะหนึ่งก็โรยหล่น พร้อม ๆ กับถูกเหยียบย่ำ เช่น คลื่นการเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง หรือที่เราเรียกกันว่าปรากฏการณ์ “อาหรับสปริง” (Arab Spring) การเกิดขึ้นและดับลงของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นทั่วโลก แสดงให้เห็นชัดเจนดังคำของ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2558) ที่ว่า “ประชาธิปไตยแต่เป็นเรื่องของกระบวนการที่ไม่แน่นอนตายตัวที่ต้องอาศัยการเจรจาต่อรองกันไปเรื่อย ๆ” ด้วยความที่ไม่แน่นอนตายตัวนี้เอง ความน่าสนใจในการศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของแต่ละประเทศที่ต่างก็มีประวัติศาสตร์ บริบทโครงสร้างทางการเมือง ชาติพันธุ์ ที่แตกต่างกันไป จึงอยู่ที่ ทำได้ที่สุดแล้ว **ประเทศต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบอื่น ๆ ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างไร?**

จากความสนใจข้างต้นดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษารายงานเรื่องการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตย ศึกษาเปรียบเทียบประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา โดยในการเลือกประเทศในการศึกษาครั้งนี้ จะเน้นและให้ความสำคัญไปที่การศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของประเทศเมียนมาเป็นพิเศษ (โดยศึกษาบริบททางการเมืองในเมียนมาถึงการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2015) และจะใช้ประเทศเกาหลีใต้เป็นตัวแทนประเทศสำคัญในการเปรียบเทียบให้เห็นถึงกรณีของการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาทั้งสิ้น 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา
2. เพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

Dickovick and Eastwood (2016, pp. 129, 131) ได้ให้ความหมายของ **การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย** (Democratic Transition) ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากระบบอื่น (เผด็จการอำนาจ

นิยม) มาเป็นระบอบที่มีกฎเกณฑ์แบบประชาธิปไตย (Democratic Rule) ซึ่งในบางประเทศกระบวนการของการเปลี่ยนผ่านสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วเพียงไม่กี่วัน แต่ในทางตรงข้าม บางประเทศก็จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน เช่น ในประเทศบราซิลในช่วงทศวรรษที่ 1980 และในประเทศเม็กซิโก ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้น แต่ละประเทศมีระยะเวลาของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน รวมทั้งการเปลี่ยนผ่านของแต่ละประเทศยังถูกประกอบสร้างขึ้นจากสาเหตุและปัจจัยที่แตกต่างหลากหลาย บางประเทศถูกสร้างขึ้นจากผู้นำในระบอบอำนาจนิยมที่ต้องการวางมือทางการเมือง บางประเทศเกิดจากการล่มสลายของโครงสร้างทางการเมืองก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ ทั้งสองยังได้สรุปถึงสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเปลี่ยนประชาธิปไตย หรือ การทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) ว่าสามารถวิเคราะห์ผ่านแนวคิดทฤษฎีได้อย่างหลากหลาย โดยทฤษฎีที่สำคัญมีทั้งสิ้น 5 ทฤษฎี คือ 1. ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (modernization theory) ซึ่งพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและผลพวงอันเกิดจากพัฒนาดังกล่าว 2. ทฤษฎีวิวัฒนาการทางการเมือง (cultural theories) ซึ่งอธิบายผ่านวิวัฒนาการทางการเมืองของแต่ละประเทศว่าสามารถส่งผลต่อการทั้งในการสนับสนุนและทำลายการทำให้เป็นประชาธิปไตยและการสร้างความมั่นคงยั่งยืนของประชาธิปไตย 3. ทฤษฎีระบบหรือโครงสร้าง (systemic or structural theories) ซึ่งให้ความสำคัญต่อบริบทและแนวโน้มของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ว่ามีอิทธิพลหรือเป็นเงื่อนไขต่อการเกิดขึ้นของระบอบประชาธิปไตย 4. ทฤษฎีสถาบันในประเทศ (domestic institutional theories) ซึ่งใช้อธิบายว่าทั้งการเกิดและความสำเร็จของประชาธิปไตยนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบของสถาบันทางการเมืองในประเทศ (เช่น พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ หรือรูปแบบและแนวทางการทำงานของรัฐบาล) 5. ทฤษฎีตัวแทน (Agency based theories) ซึ่งเสนอว่าตัวแสดงต่าง ๆ ทางการเมือง ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย นั้นสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองได้

จากความหลากหลายของทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดขึ้นของประชาธิปไตยนี้เอง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบททางการเมืองของประเทศที่เลือกทำการศึกษา ผู้ศึกษาได้เลือกใช้แนวทางของ Dickovick และ Eastwood ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบสาเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเปลี่ยนประชาธิปไตยในประเทศเกาหลีใต้ ไทย และเมียนมา ทั้งสิ้น 3 ทฤษฎี คือ 1. การทำให้ทันสมัย (การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม) 2. ระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก และ 3. ตัวแสดงที่สำคัญ ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดที่สำคัญตามลำดับ ดังนี้

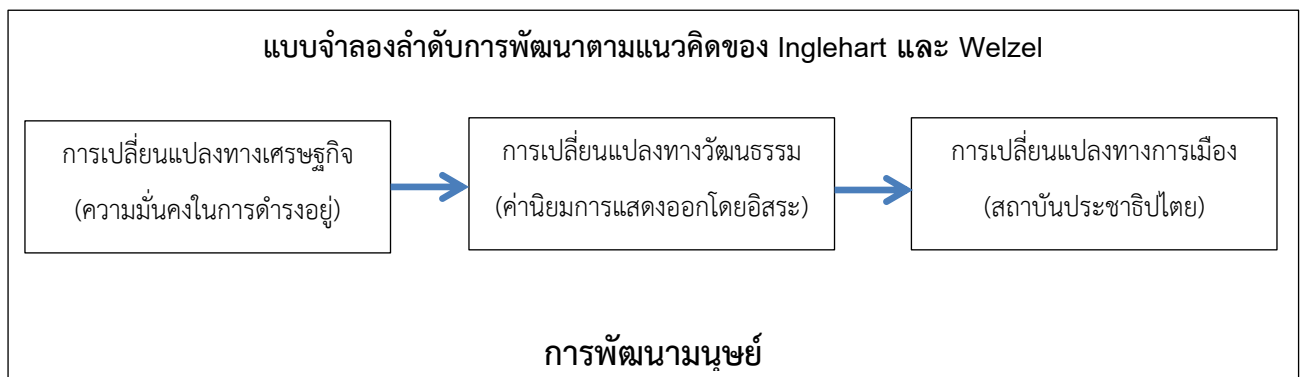
1. การทำให้ทันสมัย

เป็นที่ยอมรับกันได้ว่าโดยทั่วไปที่ว่าการทำให้ทันสมัยเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ เมื่อสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมในยุคหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนามนุษย์ ซึ่งท้ายที่สุดก็นำมาสู่การพัฒนาสู่การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น ในส่วนของทฤษฎีการทำให้ทันสมัย

นั่นมีนักคิดคนสำคัญที่เสนอแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยในกลุ่มนี้ คือ Ronald Inglehart และ Christian Welzel (2005) ที่ได้เสนอแนวคิดของพวกเขาในหนังสือ “Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence” ซึ่งมีความพยายามในการปรับปรุงทฤษฎีการทำให้ทันสมัยที่ผสมเข้ากับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และการทำให้เป็นประชาธิปไตย ที่อยู่ภายใต้ร่วมกัน คือ การพัฒนามนุษย์ แม้ว่าแนวคิดการพัฒนาให้ทันสมัยแบบคลาสสิกของ Marx, Weber และนักคิดคนอื่น ๆ จะผิดพลาดในหลาย ๆ ประเด็น แต่ในส่วนที่เป็นแกนกลางที่กล่าวว่า การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นทำให้สังคม วัฒนธรรม และการเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลง นั้นเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ถูกต้อง ซึ่งทั้งสองได้ย้ำความถูกต้องดังกล่าวจากงานวิจัยของพวกเขาเอง โดยทั้งสองได้ทำการเก็บข้อมูลจาก 81 ประเทศ (societies) ซึ่งจำนวนดังกล่าวครอบคลุมกลุ่มประชากรของโลกกว่า 85 เปอร์เซ็นต์ และเก็บข้อมูลนับตั้งแต่ ค.ศ. 1981-2001

ทั้งสองได้พิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าว ด้วยการเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการเมือง ศาสนา สังคม และค่านิยมเรื่องเพศ ในสังคมหลังยุคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังนำเสนอแบบจำลองการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่แสดงให้เห็นว่าระบบค่านิยมต่าง ๆ ค่อย ๆ ปรากฏขึ้นในสังคมอย่างไรบ้างในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งยังพิสูจน์ว่าค่านิยมหลักมีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดและรุ่งเรืองขึ้นของสถาบันประชาธิปไตย การทำให้ทันสมัยได้เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนามนุษย์ ทั้งนี้ เพราะการพัฒนา ด้านสังคมและเศรษฐกิจได้นำซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ทำให้มนุษย์มีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันด้านเพศสภาพ รวมทั้งประชาธิปไตยได้เสริมสร้างให้เกิดรูปแบบของสังคมที่สนับสนุนการปลดปล่อยมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน

แต่ที่จริงแล้ว ประชาธิปไตยมิได้เป็นเพียงแค่ผลที่เกิดจากการเจรจาต่อรองของชนชั้นสูงที่ฉลาด และกลุ่มผู้ก่อร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความหยิ่งรากรลึกในหมู่ประชาชนเองด้วย เพราะมันจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้พวกเขามีความต้องการเสรีภาพ และรัฐบาลที่ตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา รวมทั้งการกระทำที่แน่ใจได้ว่าชนชั้นนำที่เป็นรัฐบาลอยู่นั้นยังคงให้การตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยที่จริงแท้จึงมิใช่เพียงแค่เครื่องจักรกล หากแต่จะต้องถูกก่อร่างสร้างขึ้นโดยตัวของมันเอง และต้องขึ้นอยู่กับประชาชน

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองลำดับการพัฒนาตามแนวคิดของ Inglehart และ Welzel (2005, p. 134)

จากแผนภาพที่ 1 ได้เสนอให้เห็นภาพว่าแท้จริงแล้ว ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และ การทำให้เป็นประชาธิปไตย นั้นเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยใช้การตีความว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมสมัยนั้นเป็นกระบวนการการพัฒนามนุษย์ ซึ่งได้ก่อให้เกิดสังคมแบบมนุษย์นิยมที่เน้นย้ำความสำคัญไปที่เสรีภาพและการแสดงออกโดยอิสระของมนุษย์ จากผลการศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า (I) ความทันสมัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (II) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อค่านิยมการแสดงออกโดยอิสระของมนุษย์ และ (III) การทำให้เป็นประชาธิปไตยล้วนแล้วแต่นำพาไปสู่ทิศทางเดียวกัน คือ “การพัฒนามนุษย์” (ในความหมายที่มนุษย์ควรมีทางเลือกการทำให้ประชาชนมีเครื่องมือต่าง ๆ ในการพัฒนาตนเองจากภายใน เช่น การสร้างองค์ความรู้ และทรัพยากรทางสังคมต่าง ๆ) การพัฒนามนุษย์ในแนวทางนี้จะทำให้เกิดความต้องการสาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวกับเสรีภาพทางการเมือง ความเท่าเทียมกันทางเพศ และการตอบสนองต่อรัฐบาล รวมทั้งยังช่วยสร้างความยั่งยืนของสถาบันที่เน้นให้มนุษย์มีทางเลือกมากที่สุด นั่นคือ “ประชาธิปไตย”

2. ระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก

Dickovick and Eastwood (2016, pp. 135-136) อธิบายว่าในหลายประเทศระบบระหว่างประเทศมีส่งผลต่อโอกาสในการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยอย่างมาก เช่น เมื่อใช้การเปรียบเทียบในห้วงเวลาสามช่วงในการศึกษา คือ ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ช่วงสงครามเย็น และหลังสงครามเย็น เพื่อแสวงหาคำตอบว่าการแพร่ขยายของการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยมีความแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเราสามารถค้นพบข้อเท็จจริงได้จากการศึกษาจากสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศตัวอย่างเช่น ในช่วงสงครามเย็น กลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก และยุโรปกลาง หรือที่เรียกว่ากลุ่มประเทศโลกที่สอง นั้นต่างก็ตกอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจนิยมซึ่งเป็นผลมาจากการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ในขณะที่กลุ่มประเทศโลกที่สามนั้นส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของระบอบเผด็จการซึ่งได้รับการหนุน

หลังจากสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ในช่วงหลังสงคราม ทั้งญี่ปุ่นและเยอรมนี รวมไปถึงระบบระหว่างประเทศทั่วโลก ต่างก็มุ่งหน้าไปสู่การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ภายหลังจากการเสื่อมถอยของระบอบคอมมิวนิสต์ในช่วง ค.ศ. 1989 - 1991 แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยก็ถูกส่งผ่านและถูกเผยแพร่ออกไปทั่วโลก

ตัวอย่างงานวิจัยที่สำคัญที่สามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์การแพร่ขยายของระบอบประชาธิปไตยในช่วงนี้ คือ งานของ Huntington (1991) ซึ่งใช้การอธิบายปรากฏการณ์ประชาธิปไตยโดยเปรียบเทียบระลอกคลื่น โดย Huntington เสนอว่าช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ในช่วงของ “คลื่นลูกที่สาม” (Third Wave) ที่อธิบายการเปลี่ยนผ่านมาเป็นระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลกที่เกิดขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 – กลางทศวรรษที่ 1990 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการสิ้นสุดของระบอบเผด็จการในประเทศโปรตุเกสใน ค.ศ. 1974 เป็นต้นมา ข้อสรุปสำคัญในงานของ Huntington คือ การแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของผลอันเกิดจากการขยายอิทธิพลของประชาธิปไตยจากประเทศหนึ่งสู่ประเทศหนึ่ง โดยผ่านความเชื่อที่ว่า “เมื่อประเทศอื่นสามารถสร้างประชาธิปไตยได้เราก็สามารถทำได้เช่นกัน” ดังนั้นเองที่ทำให้ช่วงเวลาหลังสงครามเย็นเป็นยุคทองของการแพร่ขยายของประชาธิปไตย ซึ่งจากคำอธิบายข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอกในฐานะที่เป็นอีกสาเหตุหนึ่งในการก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งจากงานของ Huntington ได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าคลื่นของประชาธิปไตยเป็นผลผลิตจากการแบ่งปัน หรือจากการพัฒนาเศรษฐกิจโลกนั่นเอง

3. ตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญ

ในหลายกรณีที่บ่อยครั้งผลลัพธ์ที่สำคัญทางการเมืองนั้นเกิดขึ้นมาจากตัวแสดงผู้มีส่วนในการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นตัวแสดงที่มีอำนาจมาก เช่น บัณฑิตบุคคลที่มีตำแหน่งผู้นำ บุคคลสำคัญในฐานะผู้มีความโดดเด่นต่อกระบวนการการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น นาย Nelson Mandela ผู้ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในประเทศแอฟริกาใต้ ทั้งนี้เพราะนาย Mandela เป็นบุคคลที่มีความสามารถอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการต่อรองและการตัดสินใจในประเทศที่ยากลำบากต่าง ๆ นอกจากนาย Mandela แล้ว หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ก็จะพบว่า การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางการเมืองจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยหากปราศจากการดำเนินการของตัวแสดงที่สำคัญในประเทศทั้งในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือเป็นกลุ่มก้อน ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยของกลุ่มประเทศในยุโรปตอนใต้ ละตินอเมริกา และยุโรปกลางตะวันออก ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำภายใต้ระบอบอำนาจนิยมบางส่วนเป็นผู้มีส่วนในกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้น งานวิจัยชิ้นสำคัญที่สามารถอธิบายบทบาทของตัวแสดงในฐานะที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตย เช่น งานของ Guillermo O'Donnell, Philippe C. Schmitter และ Laurence Whitehead ที่ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนผ่านจากระบอบอำนาจนิยม “Transition from Authoritarian Rule: Prospects for

Democracy” ที่มีข้อเสนอสำคัญว่า แท้ที่จริงแล้วการประชาธิปไตยเกิดจากการแยกตัวออกมาของกลุ่มผู้นำในระบอบอำนาจนิยม ซึ่งกลุ่มนี้มักมีลักษณะแบบ “Softliners” ซึ่งมีการแนวทางการปฏิบัติตรงข้ามกับกลุ่มที่นิยมอำนาจนิยม โดยมุ่งเป้าไปที่การสร้างให้เกิดประชาธิปไตย (Dickovick and Eastwood, 2016, pp. 137-138)

นอกตัวแสดงในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล หรือตัวแสดงกลุ่มขนาดเล็ก จะเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยแล้ว กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น หอการค้า กลุ่มสหภาพแรงงาน ก็เป็นอีกตัวแสดงหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดได้ทั้งพลวัตทางการเมืองและการประท้วง อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยและการหยุดลงประชาธิปไตย นอกจากนี้ กลุ่มนักธุรกิจหรือนักลงทุน ก็เป็นอีกหนึ่งตัวแสดงสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อระบอบการเมือง เพราะสามารถบอยคอตทางการเมืองได้ด้วยการหยุดหรือชะลอการลงทุน ทำให้ส่งผลต่อการเดินทางทางเศรษฐกิจและอาจกลายมาเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญทางการเมืองได้ เพิ่มเติมไปกว่านั้น ตัวแสดงอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ เช่น กลุ่มศาสนา ที่สามารถก่อให้เกิดพลวัตทางในภาคพลเมืองและสังคม กลุ่มที่รณรงค์ทางด้านสิทธิมนุษยชน กลุ่มชาติพันธุ์ รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีส่วนช่วยในทั้งรักษาหรือทำลายระบอบการเมือง (Dickovick and Eastwood, 2016, p. 139)

จากความสำคัญของการทำให้ทันสมัย ระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก และตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญ ที่มีต่อการการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยดังกล่าว ผู้ศึกษาจะใช้สาเหตุทั้งสามประการนี้เป็นกรอบในการศึกษาและบรรยายให้เห็นถึงสาเหตุการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการไปเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งจะใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงของการเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยของทั้งสองประเทศที่ศึกษา ซึ่งจะได้นำเสนอในหัวข้อต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเคราะห์ผ่านกรอบทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยรวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยมีขอบเขตเวลาในการศึกษาถึงการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศเมียนมา ค.ศ. 2015

สรุปผลการวิจัย

สำหรับการจัดแบ่งเนื้อหาในการนำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในบทความนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งหัวข้อในการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา ส่วนที่สอง การวิเคราะห์ความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมาภายหลังการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2015 ซึ่งแต่ละส่วนของเนื้อหาจะอธิบายไปตามลำดับ ดังนี้

1. สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการไปสู่ระบบประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ และเมียนมา

ไม่มีประเทศใดที่ไม่เคยผ่านการปกครองโดยระบอบอื่นก่อนที่จะเป็นระบอบประชาธิปไตย ทุกประเทศต่างล้วนต้องล้มลุกคลุกคลานและต้องผ่านรูปแบบการปกครองระบอบอื่น ไม่ว่าจะเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เผด็จการ สังคมนิยม เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่แต่ละประเทศจะมีเส้นทางของประวัติศาสตร์ และเหตุปัจจัยทางการเมืองที่แตกต่างกันก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความเข้าใจบริบทของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้น การศึกษาสาเหตุหรือประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่สามารถละเลยได้ด้วยเหตุนี้ ในส่วนนี้จึงจะเป็นการบรรยายภาพทางประวัติศาสตร์และสาเหตุต่าง ๆ และปัจจัยเชิงโครงสร้างภายในประเทศ และอิทธิพลจากภายนอกประเทศ ที่นำไปให้ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศ เมียนมา เปลี่ยนผ่านมาสู่การเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งแต่ละประเทศมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการไปสู่ระบบประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้

สำหรับประเทศเกาหลีใต้แล้ว การสถาปนาประชาธิปไตยเกิดขึ้นอย่างแท้จริงใน ปี ค.ศ.1987 ทั้งนี้เกิดขึ้นจากปัจจัยเชิงโครงสร้างภายในทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลางและชนชั้นแรงงาน และการพัฒนาและการขยายโอกาสทางการศึกษา ในการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ มีกลุ่มนักศึกษาและแรงงานเป็นกำลังหลักในการต่อสู้เคลื่อนไหวกับระบอบเผด็จการ ในขณะที่ชนชั้นกลางในประเทศมีฐานะเป็นอีกกำลังสำคัญที่ช่วยหนุนและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแก้ไขกฎหมายที่มาของประธานาธิบดีให้เปลี่ยนมาเป็นจากการเลือกตั้งโดยตรง (ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เนื่องจำนงค์, 2559, หน้า 578-581)

1) ด้านประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ปัจจุบัน เกาหลีใต้ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจได้เจริญรุดหน้าเป็นอันดับต้นของจนได้กลายเป็นหนึ่งในสี่เสือแห่งเอเชีย ซึ่งสำหรับประเทศที่เคยถูกยึดครองเป็นอาณานิคมและต้องตกอยู่ภายใต้ภาวะสงครามหลายปีจึงนับได้ว่าเกาหลีใต้เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจอีกประเทศหนึ่งก็ว่าได้

สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจแล้วพบว่ามีความก้าวหน้ามากในยุคของนายพลปักจองฮี คำกล่าวของเขาคือว่า “ปากท้องย่อมมาก่อนการเมือง คนที่ท้องอืดจึงจะผลิตผลิตในศิลปะและการเจรจา เรื่องการพัฒนาสังคมได้” แสดงออกถึงความชัดเจนในการเห็นถึงความสำคัญในการต้องหยิบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้นมาทำก่อน ในช่วงแรกที่เขาเข้ายึดอำนาจ เขาเปรียบประเทศเกาหลีใต้เหมือนบ้านร้างหรือบริษัทที่กำลังล้มละลาย เหมือนคนไข้หนักที่เศรษฐกิจยุ่งเหยิง เพราะการบริหารเศรษฐกิจที่ผิด

พรากของรัฐบาลก่อนหน้า ประชาชนอดอยากและว่างงาน ชาวนามีหนี้สิน เกษตรกรรมล้าสมัยและไม่ได้ผลผลิตที่เพียงพอ นอกจากนี้โครงสร้างทางอุตสาหกรรมก็ขาดความมั่นคงจนไม่สามารถพึ่งพาได้ และอัตราการเจริญทางเศรษฐกิจมีเพียงแค่น้อยละ 2 ซึ่งถือว่าน้อยมาก ด้วยภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำดังกล่าว นายพลปักจองฮีได้เริ่มการปรับปรุงทางเศรษฐกิจโดยหันมาใช้กำลังคน โดยใน ค.ศ. 1962 รัฐบาลของเขาได้ประกาศเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะแรก 5 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวมีความชัดเจน 6 ประการ คือ 1) การพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงาน เช่น การผลิตถ่านหินและไฟฟ้า 2) มุ่งเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรโดยการขยายการผลิตทางการเกษตร และแก้ปัญหาดุลทางเศรษฐกิจของชาติ 3) พัฒนาอุตสาหกรรมหลักและโครงสร้างทางเศรษฐกิจชั้นย่อย 4) ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ให้มากที่สุด แก้ปัญหาการว่างงานและสงวนรักษาและใช้ประโยชน์จากที่ดิน 5) ปรับปรุงแก้ไขดุลการชำระเงิน และส่งเสริมการส่งออก และ 6) สนับสนุนและส่งเสริมการค้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศาสตร์ก้าวหน้าอื่น ๆ แม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกนี้จะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่นายพลปักจองฮี ก็ได้ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจต่อเนื่องมาด้วยการเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะที่สอง ตั้งแต่ ค.ศ. 1967-1971 ซึ่งการดำเนินการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องนี้เอง ที่ทำให้เริ่มเห็นความชัดเจนของเศรษฐกิจที่ถูกพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในเกาหลีได้มากขึ้น นายพลปักจองฮีอ้างว่าเกาหลีได้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11 ผลผลิตทางด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็น 5 เท่า มีการปรับปรุงโครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ทั้งไฟฟ้า ถนน ท่าเรือ ขยายออกไปยังชนานเมือง รวมทั้งมีการสร้างทางหลวงสายด่วนระหว่างกรุงโซลกับเมืองปูซานซึ่งเป็นเมืองท่าอันดับสองของประเทศ และทางหลวงเชื่อมเมืองสำคัญอีกหลายสาย นอกจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งออกสินค้าก็เพิ่มขึ้นกว่า 35 เท่า ต่อมาในแผนพัฒนาระยะที่สามเขายังได้เน้นหนักการพัฒนาไปที่ชนบทมากขึ้นผ่านโครงการซามาเอิล อุนดอง (Samaul Undong) ผลจากโครงการดังกล่าวทำให้ชนบทในเกาหลีได้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ หลายด้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีการระบบถนนเข้าหมู่บ้าน สะพาน ถังเก็บน้ำ การสร้างเขื่อนหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม ฯลฯ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพี่เลี้ยงและคอยให้คำแนะนำ นอกจากนี้สิ่งก่อสร้างที่ประชาชนแม้ว่าจะมีหลายฝ่ายที่ทักท้วงว่าแท้ที่จริงแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจรวมทั้งการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่เติบโตควบคู่กันไปในั้นเป็นความจริงหรือการขยายฝันของนายพลปักจองฮี และได้มีการพิสูจน์ตัวเลขต่าง ๆ มากมาย จนพบว่าบางส่วนก็ไม่ใช่ความจริง แต่สิ่งที่เกิดขึ้นไม่มากก็น้อยจากรัฐบาลนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและภาคประชาชนขึ้นอย่างแน่นอน (สุนทร วาที และ ปรัชญ์ ไพรจักร, 2522. หน้า 93-139)

การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่น ๆ ในประเทศเกาหลีได้ด้วยผลพวงของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้กำลังคนของนายพลปักจองฮี ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาและเทคโนโลยีขึ้นคู่กันไปด้วย นอกจากนี้ ทำให้กลุ่มชนชั้นกลางขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว รวมทั้งยังมีการส่งเสริมการศึกษาซึ่งทำให้มีจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น

และนำไปสู่การแสดงออกถึงความต้องการทางด้านสิทธิเสรีภาพตามมา เมื่อพบว่ารัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมบริหารจัดการประเทศไปเพื่อการสร้างอำนาจให้กับตนเองและพวกพ้อง ก็มีการรวมพลังกันเพื่อต่อต้านเรียกร้องหลายต่อหลายครั้ง

2) ด้านระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก เกาหลีใต้เป็นอีกประเทศหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่อิทธิพลจากภายนอกสามารถมีส่วนในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจทางด้านนโยบายต่าง ๆ นับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างยุคหลังสงครามเย็น เกาหลีใต้ต้องตกอยู่ภายใต้การนำของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยตลอดในฐานะการเป็นรัฐกันชนเพื่อต่อต้านการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ และความต้องการสร้างเกาหลีใต้ให้เป็นตัวแบบกรณีตัวอย่างประชาธิปไตย (ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เนื่องจำนงค์, 2559, หน้า 581-584)

สำหรับเกาหลีใต้แล้ว บทบาทและการให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกามีความสำคัญอย่างมาก รวมทั้งสหรัฐอเมริกายังมีบทบาทต่อการกดดันทางการเมืองต่อเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกดดันในกรณีที่รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมใช้กำลังเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงด้วยวิธีการที่รุนแรง เช่น ในสมัยประธานาธิบดีช็องมัน

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีส่วนในการสร้างแรงกระตุ้นต่อชนชั้นนำทั้งฝ่ายค้านและรัฐบาลเกาหลีใต้ที่อยู่ในอำนาจให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประชาธิปไตย แม้ว่าปัจจุบันอิทธิพลจากภายนอกจะมีสาเหตุหลักของการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ แต่อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศหัวหอกทางด้านประชาธิปไตยก็ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศเกาหลีใต้ รวมไปถึงสถานการณ์ของระบบระหว่างประเทศที่สงครามเย็นได้คลี่คลายลง ผู้นำในระบอบเผด็จการอำนาจนิยมในเกาหลีใต้จำต้องหันออกมามองโลกและต้องการการได้รับความชอบธรรมจากนานาชาติประเทศรวมทั้งยังต้องการการสนับสนุนเพื่อจากนานาชาติในการต่อรองและแก้ปัญหา กับเกาหลีเหนือ ด้วยเหตุนี้เอง การสร้างประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดการยอมรับจากนานาชาติจำต้องเกิดขึ้น แม้จะไม่ชัดเจนเท่ากับการเปลี่ยนไหวของภาคประชาสังคมเพื่อประชาธิปไตยในประเทศ แต่อิทธิพลจากภายนอกก็สามารถเปรียบได้กับสายลมที่ช่วยพัดโหมให้ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้เกิดและมั่นคงขึ้นได้เช่นกัน

3) ด้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย สำหรับประวัติศาสตร์ทางการเมืองของเกาหลีใต้ก่อนการเปลี่ยนผ่านมาสู่การเป็นประชาธิปไตยนั้น นับเนื่องมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1948 เกาหลีใต้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีช็องมัน ที่หลังจากขึ้นดำรงตำแหน่งแล้วก็ได้ออกมาตรการต่าง ๆ แม้ต้องใช้วิธีการที่ฉ้อฉลเพียงเพื่อต้องการรักษาอำนาจของตนเองเอาไว้ เช่น ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีที่จัดขึ้นในปี ค.ศ. 1960 พรรคเสรีซึ่งเป็นพรรคของประธานาธิบดีช็องมันเกรงว่าจะพ่ายแพ้การเลือกตั้ง จึงใช้แผนการยึดใส่บัตรเลือกตั้งและทำให้บัตรที่ลงคะแนนให้ผู้สมัครฝ่ายค้านเป็นบัตรเสียผ่านกลไกของรัฐบาล ท้ายที่สุดผลการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีช็องมัน ได้รับชัยชนะแต่ก็ได้สร้าง

ความไม่พอใจให้กับเหล่าประชาชนผู้สนับสนุนพรรคฝ่ายค้านและการชุมนุมประท้วงขึ้นที่เมืองมาซาน จังหวัดเคียงซังใต้ รัฐบาลได้ใช้กำลังเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมจนเสียชีวิตทั้งสิ้น 8 ราย และต่อมายังพบว่า มีนักศึกษาเสียชีวิตจากการถูกตำรวจทรมาน ก็ได้สร้างความโกรธแค้นต่อประชาชนจนนำไปสู่การชุมนุมใหญ่ของประชาชนและกลุ่มนักศึกษาในกรุงโซล เพื่อเรียกร้องให้ยกเลิกผลการเลือกตั้ง ซึ่งรัฐบาลของประธานาธิบดีช็องมันได้เลือกใช้การปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงด้วยวิธีการที่รุนแรงจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ต่อมาประธานาธิบดีช็องมันได้ประกาศลาออกและลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกา การโค่นล้มรัฐบาลครั้งนี้ ถูกเรียกว่าเป็น “การปฏิวัติเดือนเมษายน” (April Revolution) โดยได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังของตัวแสดงภาคประชาชน อาทิ กลุ่มนักศึกษาและปัญญาชน และแสดงให้เห็นถึงพลังของการเรียกร้องต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย (วิเชียร อินทะสี, 2556, หน้า 64-77)

ในช่วงของรัฐบาลชางเมียง ความสำเร็จในการโค่นล้มประธานาธิบดีช็องมัน ได้ส่งผลสืบเนื่องต่อการเติบโตขึ้นของกลุ่มขบวนการนักศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักการเมือง พนักงานบริษัท ฯลฯ ที่มีหัวก้าวหน้าไปทางประชาธิปไตย และสามารถรวมตัวกันเป็นคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อต่อสู้กับกฎหมายที่ไม่เป็นประชาธิปไตย (National Committee for Fighting against the Antidemocratic Laws) ของรัฐบาล จากความอ่อนแอของรัฐบาลชางเมียงนี้เองได้เปิดช่องให้เกิดการยึดอำนาจซึ่งนำโดยนายพลปักจงฮี ขึ้นในวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1961 (วิเชียร อินทะสี, 2556, หน้า 80-82)

รัฐบาลของนายพลปักจงฮี เริ่มต้นการบริหารประเทศด้วยการกำจัดผู้ที่เห็นต่าง โดยอ้างข้อหาว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นคอมมิวนิสต์ รวมทั้งยังปิดกั้นการเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนด้วยการตรวจสอบเนื้อหาก่อนที่จะทำการเผยแพร่ เป็นเวลากว่า 18 ปีที่รัฐบาลของนายพลปักจงฮี สามารถอยู่ในอำนาจมาได้อย่างยาวนานจนกระทั่งเขาถูกยิงเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1979 ประชาชนเกาหลีใต้ได้ประจักษ์ชัดว่ารัฐบาลของนายพลปักจงฮี มิได้มีความจริงใจอย่างแท้จริงในการบริหารประเทศ ด้วยเหตุนี้ประชาชนซึ่งเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม นักการเมือง นักเขียน นักศึกษา ฯลฯ ในนามของกลุ่ม แชยา (Chaeya) ซึ่งมีจำนวนมากและมีพลังที่เข้มแข็งจึงมีการชุมนุมเพื่อต่อต้านรัฐบาลและเรียกร้องประชาธิปไตย นอกจากนี้กลุ่มดังกล่าวแล้ว ตัวแสดงที่สำคัญอื่น ๆ เช่น นักบวชคาทอลิกและบาทหลวงโปรเตสแตนต์ ในนามขององค์กรทางด้านศาสนา และขบวนการแรงงาน ก็เป็นอีกหนึ่งในหลาย ๆ ตัวแสดงซึ่งเป็นพลังภาคประชาชนในการเคลื่อนไหวต่อสู้กับระบอบเผด็จการอำนาจนิยม นอกจากการนัดชุมนุมประท้วงอันเกิดจากความไม่พอใจในการดำเนินงานของรัฐบาลแล้ว ในสมัยการปกครองของนายพลปักจงฮี พลังภาคประชาชนยังมิพบทบทต่อการเรียกร้องให้ยุติการใช้รัฐธรรมนูญ การปล่อยตัวนักโทษการเมือง มีการรณรงค์ล่ารายชื่อหนึ่งล้านคนเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฯลฯ (วิเชียร อินทะสี, 2556, หน้า 83-105) เป็นต้น

ภายหลังยุคของนายพลปักจอมฮี ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในเกาหลีใต้ได้สะท้อนออกมาผ่านการมีอิทธิพลในการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เข้ามาปกครองประเทศในภายหลัง เพราะได้เรียนรู้ถึงพลังของภาคประชาชนจากบทเรียนทางการเมืองก่อนหน้านี้ การเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยครั้งสำคัญ คือ การเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง รวมไปถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามแนวทางประชาธิปไตย เช่น การให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน ความมีอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา พรรคการเมือง เป็นต้น แม้ว่าในระยะเปลี่ยนผ่านนี้ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ยังคงประสบกับภาวะการล้มลุกคลุกคลานในช่วงแรก แต่ถือได้ว่าเกาหลีใต้ได้ลงเสาเข็มแห่งการสถาปนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในแล้ว ปี ค.ศ. 1987 ซึ่งเป็นปีที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่ได้ ขึ้นชื่อว่าเป็นประชาธิปไตย ปัจจุบันความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในเกาหลีใต้ยังคงดำรงอยู่ และประเทศเกาหลีใต้ได้กลายมาเป็นตัวแบบของความยั่งยืนของประชาธิปไตยที่ได้รับยกย่องและทำการศึกษาทั่วโลก

ในส่วนของตัวเองแสดงสำคัญที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ตามที่ได้อธิบายไปก่อนหน้านี้พบว่ามีตัวแสดงที่สำคัญหลายกลุ่มส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อยู่ในภาคประชาสังคม อาทิ กลุ่มนักศึกษาปัญญาชน กลุ่มสหภาพแรงงาน สหพันธ์อุตสาหกรรม กลุ่มองค์กรทางด้านศาสนา ฯลฯ การเกิดกลุ่มก้อนทางสังคมและมีความเข้มแข็งในการรวมตัวเพื่อเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรมในสังคมตามวิถีประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้เอง เป็นพลังสำคัญที่ทำให้รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมต้องลงจากอำนาจหลายยุคหลายสมัย แม้ว่าจะมีสาเหตุปัจจัยอื่นๆประกอบด้วย แต่พลังของตัวเองแสดงทางการเมืองภาคประชาชนในการต่อสู้เรียกร้องต่อรัฐบาลได้กระตุ้นและก่อให้เกิดกระแสธารของประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ให้เกิดขึ้นและมั่นคงได้ในที่สุด

1.2 การเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการไปสู่ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เมียนมา

เมียนมา เป็นประเทศที่ยังคงอยู่ในระลอกคลื่นของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย แม้ว่าเมียนมาจะเกิดการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 แต่มีอาจปฏิเสธได้ว่าก่อนเกิดการรัฐประหาร กระแสการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเลือกตั้งเพื่อเป็นประชาธิปไตยในเมียนมาก็ได้เกิดขึ้นเช่นกัน ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการเลือกตั้งดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ด้านประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ ผลจากการปิดประเทศและการถูกปกครองโดยรัฐบาลทหารมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่หลังการได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 หลังจากนั้น รัฐบาลเมียนมาซึ่งนำโดยนายกรัฐมนตรีนู่นู ก็ปกครองประเทศตามแนวทางแบบชาตินิยมและสังคมนิยม โดยใช้นโยบายรัฐสวัสดิการ ซึ่งแนวทางดังกล่าวมิได้ทำให้เมียนมาเจริญเติบโตมากขึ้นแต่อย่างใด หน้าที่ยังต้องประสบกับความยากจนและมีสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำและประชาชนก็แค้นเคือง

ในเวลาต่อมาซึ่งเป็นสมัยการปกครองของรัฐบาลเผด็จการทหารของเนวิน ที่ดำเนินการรื้อกระดานโครงสร้างทางการเมืองที่รัฐบาลยุคก่อน ๆ ได้ทำเอาไว้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกระบอบรัฐสภา ยุบตำแหน่งประธานาธิบดี และรัฐบาลท้องถิ่น จัดระเบียบศาลใหม่ และตั้งตนเองให้มีตำแหน่งเป็นประธานสภาปฏิวัติ ซึ่งมีอำนาจทั้งในด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และดำเนินนโยบายที่ควบคุมกลไกระบบบริหารราชการและสถานการณ์ทางการเมืองของเมียนมาแทบจะทั้งหมด ในทางเศรษฐกิจ รัฐบาลเนวินพยายามตัดเศรษฐกิจของเมียนมาออกจากระบบการค้าโลก โดยอ้างว่าเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ให้น้อยลง หากแต่การตัดขาดทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจภายในประเทศเมียนมา ทั้งการสูญเสียรายได้จากการส่งออกข้าว ชาติการไหลเวียนเงินตราจากต่างประเทศ เกิดภาวะเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมชะงักงัน โดยมีการประมาณการว่าช่วง ค.ศ. 1963-1974 อุตสาหกรรมในเมียนมาเติบโตเฉลี่ยเพียงแค่อ้อยละ 2.6 ต่อปีเท่านั้น จากสภาวะดังกล่าวนี้เอง ทำให้ที่สุดได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจของเมียนมาล่มสลาย ประชาชนต้องพึ่งพาสินค้าอุปโภคบริโภคจากตลาดมืด และประสบกับภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น การปิดประเทศและตัดขาดทางด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางด้านอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งทางด้านการศึกษาของประชาชน การแพทย์และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี และมีหนี้ต่างประเทศจำนวนมหาศาล ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาตามระบบสังคมนิยมของเมียนมานั้นล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ทำให้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (least development country) โดยสหประชาชาติ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากการแทรกแซงและความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลทหารเมียนมา (ธีระ นุชเปี่ยม, 2558, หน้า 227-233) เป็นผลให้เกิดการหลั่งไหลออกนอกประเทศของประชาชนชาวเมียนมาและชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงานที่ดีกว่าในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย

ภายหลังจากที่สภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของรัฐ (State law and Order Restoration Council – SLORC) ได้เข้ามาบริหารงานรัฐบาลแทนเนวิน และแม้รัฐบาลจะมีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1990 และพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy – NLD) จะชนะการเลือกตั้ง แต่รัฐบาลทหารเมียนมาก็ไม่ยอมมอบอำนาจให้แก่รัฐบาลพลเรือนเพราะต้องการให้ร่างรัฐธรรมนูญใหม่แล้วเสร็จก่อน (ธีระ นุชเปี่ยม, 2558, หน้า 234-235)

ผลพวงของการบริหารงานโดยรัฐบาลทหารที่ยืดเยื้อยาวนานได้ก่อให้เกิดความตกร้างทางเศรษฐกิจในประเทศเมียนมาอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง การถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตก ส่งผลให้รัฐบาล SLORC^{*} จำต้องหันมามองด้านการพัฒนาประเทศและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจการเมืองให้มากขึ้น โดยมีการเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาล SLORC ยังได้ประกาศใช้แผนพัฒนาประชาธิปไตย 7 ขั้น (The Seven-Stage Roadmap to Democracy) ในปี ค.ศ. 2003

หลังจากประตูปานแรกเริ่มเปิดแล้ว ท้ายที่สุดเมียนมาได้หันมาให้ความสำคัญการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น ผ่านการพัฒนาทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม ด้วยการออกกฎระเบียบการค้าการลงทุนใหม่ การปฏิรูปค่าเงิน นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ 2012 (ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์, 2556) เป็นต้น

การที่รัฐบาลทหารเมียนมาปฏิรูปนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการหันมาใช้ระบบตลาดและยกเลิกระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมใน ปี ค.ศ. 1989 แม้ผลจากการปฏิรูปยังไม่เป็นที่ชัดเจนมากนัก แต่ก็มีแรงกระตุ้นที่สามารถส่งผลการพัฒนาทางด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการศึกษา การสาธารณสุข และการพัฒนาชนบท สำหรับการพัฒนาทางการศึกษา นอกจากจะมีการเปิดกว้างทางด้านโอกาสในการศึกษาแล้ว ยังได้เกิดการปรับปรุงคุณภาพ และเกิดการกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ นอกจากนี้ สัญญาณในทางบวกก็ยังแผ่ขยายไปสู่การพัฒนาทางด้านระบบสาธารณสุขูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศจำนวนมาก เช่น ถนน โรงพยาบาล ฯลฯ รวมทั้งความยากจนของประชาชนยังคงอยู่ลดลงนับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา (ธีระนุชเปี่ยม, 2558, หน้า 237-239) นอกจากนี้ประชาชนของเมียนมายังมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการสื่อสารมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ อินเทอร์เน็ต และอีเมลได้อย่างอิสระเสรีและราคาถูกลงมากขึ้น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับก่อนหน้านี้ ก็สามารถนับว่าเป็นการก้าวกระโดดให้เห็นถึงการพัฒนาทางด้านสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารและการแสดงออกในประเทศเมียนมาได้เป็นอย่างดี

2) ด้านระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก ช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นช่วงปลายของสงครามเย็นที่ความตึงเครียดของสงครามเย็นได้คลี่คลายและกำลังจะสิ้นสุดลง ชัยชนะของขั้วอุดมการณ์ประชาธิปไตยและการล่มสลายของสหภาพโซเวียตส่งผลให้ทั่วโลกต่างมุ่งหน้าสร้างและพัฒนาประเทศตามอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตย นับเป็นห้วงเวลาที่เมียนมาถูกกดดันจากนานาชาติอย่างหนักจากเหตุปัจจัยหลายประการ แม้กระทั่งญี่ปุ่นซึ่งเป็นชาติที่ให้อุปการะเงินก็เตือน

---

^{*} ในเวลาต่อมา สภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของรัฐ (State law and Order Restoration Council – SLORC) ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (State Peace and development Council – SPDC)

ให้เมียนมาต้องมีการปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยใช้เงื่อนไขว่าจะยุติการให้ความช่วยเหลือ นอกจากสภาเศรษฐกิจภายในประเทศที่ตกต่ำที่ผลักดันให้เมียนมาต้องหันมาปฏิรูปเศรษฐกิจ และส่งเสริมการเข้ามาลงทุนจากต่างชาติ ในทางการเมือง ผลจากการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามผู้ประท้วงและการคุมขังนักโทษทางการเมือง และการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ทำให้เมียนมาถูกประณามจากนานาชาติว่าเป็นประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนชาติตะวันตกต่างใช้ข้ออ้างดังกล่าวในการบอยคอตทางเศรษฐกิจต่อเมียนมา และกดดันให้เมียนมาต้องมีการปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตยโดยเร็ว

ในปี ค.ศ. 2008 ภายหลังเหตุการณ์ปฏิวัติผ้าเหลือง รัฐบาลทหารเมียนมาซึ่งถูกกดดันจากต่างประเทศได้อนุญาตให้พรรคการเมืองหลายพรรคสามารถจัดการออกเสียงลงประชามติเรื่องการรับร่างรัฐธรรมนูญที่รัฐบาลจัดทำขึ้นใหม่ นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2010 รัฐบาลทหารเมียนมายอมปล่อยตัวนางอองซาน ซูจี และนักโทษทางการเมืองคนอื่น ๆ อีกหลายคน และในท้ายที่สุด เมื่อเมียนมาเริ่มส่งสัญญาณที่ชัดเจนต่อทั่วโลกต่อการดำเนินไปตามแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยและประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในปี ค.ศ. 2015 ไม่ว่าจะเป็นการเกิดขึ้นภายใต้หน้ากาที่เปลี่ยนโฉมของรัฐบาลทหารเมียนมาก็ดี หรือเพราะความมั่งคั่งในด้านทรัพยากรของเมียนมาก็ดี แต่ท้ายที่สุดแล้วเส้นทางดังกล่าวก็สามารถนำพาให้เมียนมาเดินทางเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศในระบอบเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยในระบบระหว่างประเทศ เพราะสามารถทำให้ประเทศตะวันตกยอมลดและยกเลิกการบอยคอตทางเศรษฐกิจต่อเมียนมา และหันมาเป็นพันธมิตรพร้อม ๆ กับการยื่นมือเข้าช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

3) ในด้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย แท้จริงแล้วกระแสการต่อต้านรัฐบาลทหารของเมียนมาเริ่มขึ้นมานับตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1962 ซึ่งมีเหตุการณ์เดินขบวนประท้วงสภาปฏิวัติของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง อันเกิดจากความไม่พอใจที่สภาดังกล่าวยุติความเห็นอิสระของมหาวิทยาลัย ในเหตุการณ์ดังกล่าวรัฐบาลทหารได้ใช้วิธีการปราบปรามอย่างรวดเร็วและรุนแรง ผู้นำนักศึกษาหลายคนถูกจับ รวมทั้งยังมีการกระเบิดทำลายสโมสรนักศึกษาที่เป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหวจากวิถีทางในการบริหารประเทศและการปราบปรามประชาชนที่รุนแรงนี้เองได้ทำให้องค์ทัพเริ่มแสดงท่าทีไม่พอใจเนวิน และคิดจะโค่นล้มแต่ไม่สำเร็จ ต่อมาในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1988 เมียนมาเกิดการเดินขบวนประท้วงครั้งใหญ่เพื่อต่อต้านเนวินและรัฐบาลทหารเมียนมา แม้เนวินจะยอมลาออกในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน กองทัพบกภายใต้การบริหารงานของสภาฟื้นฟูกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของรัฐ (State law and Order Restoration Council – SLORC) ที่ถูกตั้งขึ้นมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1988 ได้ประกาศกฎอัยการศึกและใช้การปราบปรามการเดินขบวนของนักศึกษาอย่างรุนแรง ทำให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 451 คน สำหรับเหตุการณ์ครั้งนี้ นับเห็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สำคัญที่เป็นจุดเปลี่ยนทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของเมียนมา (ธีระ นุชเปี่ยม, 2558, หน้า 234)

คู่ขนานไปกับการปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 2003 รัฐบาล SLORC ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น SPDC ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาประชาธิปไตยของรัฐบาลเมียนมา (The Seven-Stage

Roadmap to Democracy) อย่างเป็นทางการโดยพลโทชิน ชู้น นายกรัฐมนตรีเมียนมาในสมัยนั้น แผนดังกล่าวมีทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน คือ การประชุมสมัชชาแห่งชาติ การจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย การร่างรัฐธรรมนูญ การลงประชามติรับรองรัฐธรรมนูญ การจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศ การประชุมรัฐสภา และการสร้างชาติให้ทันสมัยและเป็นประชาธิปไตย (ดุลยภาค ปรีชาวัชช, 2554, หน้า 1) อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐบาลทหารเมียนมาจะมีการประกาศใช้แผนพัฒนาประชาธิปไตยดังกล่าว แต่ในปี ค.ศ. 2007 ได้เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญในเมียนมาอีกครั้ง ซึ่งนำการเดินขบวนประท้วงโดยพระสงฆ์และนักศึกษา คือ “การปฏิวัติผ้าเหลือง” (Saffron Revolution) โดยมีสาเหตุหลักมาจากความไม่พอใจรัฐบาลทหารที่ยังคงก่อกำหนายทางการเมืองซ้ำยังขยายแสนยานุภาพของกองทัพ ก่อรูปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจยังคงดำเนินไปอย่างจำกัด ประชาชนยังคงเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาราคาพลังงาน และค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด (ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์, 2556) การเดินขบวนประท้วงรัฐบาลในครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของขบวนการพระสงฆ์และนักศึกษาในการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาอันเป็นหนึ่งในวิถีของประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

ในเวลาต่อมา ในปี ค.ศ. 2010 เมียนมาได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าการเลือกตั้งในประเทศเมียนมาจะมีชื่อเรื่องใหม่และเคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต แต่การเลือกตั้งครั้งนี้กลับเป็นเหตุการณ์ที่ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและจับตามอง เพราะเป็นการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาประชาธิปไตย 7 ขั้น ของรัฐบาลทหารเมียนมา* การเลือกตั้งครั้งนี้รัฐบาลทหารเมียนมามีความพยายามในการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบให้กับฝ่ายตนเอง เช่น การออกกฎหมายควบคุมกิจกรรมการหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ และท้ายที่สุดผลการเลือกตั้งที่ออกมา คือ พรรคสหสามัคคีและการพัฒนา (Union Solidarity and Development Party – USDP) ซึ่งเป็นพรรคภายใต้การหนุนหลังจากรัฐบาลทหารเมียนมาได้รับชัยชนะพร้อมๆกับการขึ้นดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี เต็ง เส่ง อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายต่างมิได้ให้การยอมรับการเลือกตั้งครั้งนี้มากนัก เนื่องจากเห็นว่าเป็นการเลือกตั้งที่เสมือนเป็นการ “จัดฉาก” เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในทางที่ดีแก่รัฐบาลทหารเมียนมาต่อสายตาประชาคมโลก แต่ส่วนใหญ่ต่างวิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่าอำนาจต่าง ๆ ยังคงอยู่ในมือของรัฐบาลทหารเดิม แต่กระนั้นถึงการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2010 จะถูกมองว่าเป็นการเลือกตั้งจอมปลอม แต่ในเวลาต่อมาสัญญาณสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะเดินหน้าสู่การเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยที่ชัดเจน คือ การทยอยปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองจำนวนมาก ซึ่งรวมไปถึงนางอองซาน ซูจี ด้วย

---

* ก่อนหน้านั้นเมียนมาได้เคยมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นมาแล้วใน ค.ศ. 1990 ซึ่งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) ของนางอองซาน ซูจี ชนะการเลือกตั้ง โดยได้คะแนนเสียงที่หนึ่งในสภาพกว่า 392 จากทั้งหมด 485 ที่นั่ง แต่รัฐบาลเมียนมากลับไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งในครั้งนั้นและไม่ยอมถ่ายโอนอำนาจให้กับพรรคเอ็นแอลดี รวมทั้งยังคงคุมขังนางอองซาน ซูจี ไว้ในบ้านพัก (ดุลยภาค ปรีชาวัชช, 2554, หน้า 1)

ความชัดเจนของการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยของเมียนมาปรากฏชัดขึ้นในปี ค.ศ. 2015 ซึ่งเมียนมาได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนี้ พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (เอ็นแอลดี) ของนางอองซาน ซูจี ชนะการเลือกตั้ง โดยได้ที่นั่งในสภาไปทั้งหมด 880 ที่ หรือกว่าร้อยละ 77.3 จากทั้งหมด 1,139 ที่นั่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ (จากจำนวน 880 ที่ เป็นที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร (สภาล่าง) 254 ที่ ในวุฒิสภา (สภาสูง) 135 ที่ และสภาประจำเขตหรือรัฐ 474 ที่ รวมทั้งผู้แทนชาติพันธุ์สำหรับสภาประจำเขตหรือรัฐอีก 17 ที่ และเนื่องจากพรรค NLD ครองที่นั่งในสภาล่าง และสภาสูงรวมกัน 389 ที่ ทำให้พรรคครองเสียงข้างมาก และมีสิทธิที่จะตั้งรัฐบาลพรรคเดียวตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด) (ผู้จัดการออนไลน์, 2559) และท้ายที่สุดได้นำมาซึ่งการจัดตั้งรัฐบาลและนำมาสู่การมีประธานาธิบดีคนใหม่ คือ นายอู่อินจ่อ ซึ่งเป็นผู้นำที่มาจากฝ่ายพลเรือนครั้งแรกในรอบ 54 ปี

สำหรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยของเมียนมา ตามที่บรรยายให้เห็นภาพข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ชัดเจนว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจผ่านการปฏิรูปเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยหันมาใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแทนระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางสังคมและการพัฒนามนุษย์ ทั้งนี้เพราะระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้นำพาให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ และรวมไปถึงความต้องการแรงงานที่มีทักษะฝีมือมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนามนุษย์ผ่านระบบการศึกษาจึงตอบโจทย์สำคัญในการปฏิรูปเศรษฐกิจของรัฐบาลทหารเมียนมาด้วย ผลประโยชน์ในการพัฒนามนุษย์นี้เองที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามเรียกร้องสิทธิของตนเอง รวมไปถึงการแสดงออกถึงความต้องการต่าง ๆ ต่อรัฐบาลผ่านการเดินขบวนประท้วงที่เกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้ง ดังกล่าวเหล่านี้ตรงกับทฤษฎีการทำให้ทันสมัยที่กล่าวว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการพัฒนามนุษย์ ซึ่งท้ายที่สุดก็นำมาสู่การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น นอกจากการทำให้ทันสมัยผ่านการพัฒนาทางการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว อีกสองสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เมียนมาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ชัดเจน คือ **อิทธิพลจากภายนอกประเทศ** กล่าวคือ การพัฒนาที่ก้าวหน้ากว่าของประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ และการถูกกดดันจากนานาชาติให้เมียนมาปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการเมืองผ่านการใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การงดปล่อยกัญ การบอยคอตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ และ **บทบาทของตัวแสดงที่สำคัญในการดำเนินการและเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย** อย่าง นางอองซาน ซูจี กลุ่มขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยภาคประชาชนทั้งกลุ่มนักศึกษาและพระสงฆ์ และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มทหารในระบอบเก่าที่เล็งเห็นและให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปทางการเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ก็ล้วนแล้วแต่เป็นตัวแสดงหลักทางการเมืองที่ประกอบสร้างให้เมียนมาสามารถเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยได้ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน แม้อาจจะกล่าวไม่ได้เต็มที่นักกว่าประเทศเมียนมาสามารถเป็นประชาธิปไตยได้อย่างเต็มภาคภูมิแล้ว เพราะหลายฝ่ายยังคงมีข้อสงสัยต่อฝ่ายที่เคยกุม

อำนาจในระบบบงก่าอยู่ แต่ก็มีอาจปฏิเสธได้ว่าจากประเทศที่เคยปิดประตูต่อประชาธิปไตยแทบทุกบานได้ก้าวทำออกมาสู่ระบบประชาธิปไตยแล้ว

จากการอภิปรายให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ ระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก และการความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย ของทั้งสามประเทศ คือ เกาหลีใต้ ไทย และเมียนมา ข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยของทั้งสามประเทศดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ และเมียนมา

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตย	เกาหลีใต้	เมียนมา	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
ระหว่างการตกอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบเผด็จการ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำอ้างเหตุผลจากความตึงเครียดระหว่างสองเกาหลีและความมั่นคงของชาติมาใช้สิทธิฉันทมติเสรีภาพของประชาชน - การปราบปรามผู้เห็นต่างด้วยกำลังและวิธีการที่รุนแรงจนมีผู้เสียชีวิตหลายครั้ง - การดำเนินนโยบายภายใต้ความขัดแย้งและเพื่อดำรงอำนาจของตนเองมากกว่าทำเพื่อประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจขึ้นจากการปิดประเทศและการใช้แนวทางแบบสังคมนิยม ซึ่งนำไปสู่สภาวะยากจนแร้นแค้นของประชาชน และส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศที่ตกต่ำอย่างมากที่สุด - การปราบปรามผู้เห็นต่างด้วยกำลังและวิธีการที่รุนแรงจนมีผู้เสียชีวิตหลายครั้ง - ดำเนินนโยบายต่าง ๆ ด้วยความขัดแย้งและคำนึงถึงเพียงเพื่อรักษาอำนาจนำทางการเมืองของตน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลเผด็จการไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนต้องประสบกับปัญหาการขาดความชอบธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการประเทศ - ประชาชนไม่พอใจการทำงานของรัฐบาล มีการชุมนุมประท้วงขับไล่ - ถูกต่างประเทศ, ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐฯ กดดันเพื่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจ
การทำให้ทันสมัย (การเปลี่ยนแปลงทางสังคม/เศรษฐกิจ)	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน, การขยายตัวของ 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น ผ่านการพัฒนาทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม ด้วยการออก 	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐกิจของประเทศเติบโต เกิดการพัฒนาภาคประชาชนและเกิดการพัฒนานวัตกรรมตามแนวทาง

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่าน สู่การเป็นประชาธิปไตย	เกาหลีใต้	เมียนมา	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
	ภาคอุตสาหกรรม, การพัฒนาชนบท, การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร, การพัฒนากำลังคนผ่านการศึกษาและส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยี ฯลฯ	กฎระเบียบการค้าการลงทุนใหม่ การปฏิรูปค่าเงิน นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ 2012 - มีการพัฒนาทางด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการพัฒนาชนบท	ประชาธิปไตยในหมู่ภาคประชาสังคม - การขยายการพัฒนาไปสู่มิติทางสังคมและการพัฒนามนุษย์ - ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและถูกพัฒนามากขึ้น - เกิดชนชั้นกลางที่พัฒนาแนวคิดและต้องการสิทธิเสรีภาพ
ระบบระหว่างประเทศ/ อิทธิพลจากภายนอก	- ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐฯ โดยสหรัฐฯ มีบทบาทต่อการกดดันทางการเมืองต่อเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกดดันในกรณีที่รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมใช้กำลังเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงด้วยวิธีการที่รุนแรง รวมทั้งยังมีส่วนในการสร้างแรงกระตุ้นต่อชนชั้นนำทั้งฝ่ายค้านและรัฐบาลเกาหลีใต้ที่อยู่ในอำนาจให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประชาธิปไตย	- เมียนมาถูกประณามจากนานาชาติว่าเป็นประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปิดประเทศ การปราบปรามผู้ประท้วงด้วยความด้วยความรุนแรง การคุมขังนักโทษทางการเมือง การปราบปรามกลุ่มชาติพันธุ์ที่ขัดแย้งกับรัฐบาล - ชาติตะวันตกบอยคอตทางเศรษฐกิจต่อเมียนมา และกดดันให้เมียนมาต้องมีการปฏิรูปทางด้านการเมืองให้ เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตยโดยเร็ว	- ผู้นำในระบอบเผด็จการต้องปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมืองให้เป็นไปตามแนวทางและวิถีของประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์และการยอมรับและความช่วยเหลือจากสังคมระหว่างประเทศ - การประกาศใช้แผนพัฒนาประชาธิปไตย 7 ขั้น (*กรณีเมียนมา) - การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (*กรณีเกาหลีใต้)
ตัวแสดงทางการเมือง	- กลุ่มนักศึกษาปัญญาชน - กลุ่มสหภาพแรงงาน - สหพันธ์อุตสาหกรรม - กลุ่มองค์กรทางด้านศาสนา ฯลฯ	- นางอองซาน ซูจี - กลุ่มทหารในระบอบเผด็จการ - ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยภาคประชาชน	- เป็นพลังการเคลื่อนไหวเพื่อขับไล่รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยม

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตย	เกาหลีใต้	เมียนมา	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
	<ul style="list-style-type: none"> - นักการเมืองฟากประชาธิปไตย - ฯลฯ 	คือ นักศึกษาและพระสงฆ์ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> - มีก่อรูปและรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ในหมู่ภาคประชาสังคม - เป็นพลังสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

จากตารางที่ 1 ซึ่งเป็นเปรียบเทียบสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ และเมียนมา ข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าทั้งประเทศเกาหลีใต้ และเมียนมา ต่างมีสาเหตุปัจจัยรวมทั้งที่มาที่ไปของการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ทั้งการพัฒนามาให้ทันสมัยผ่านการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพัฒนามนุษย์ อิทธิพลจากระบบระหว่างประเทศและภายนอก รวมทั้งตัวแสดงที่สำคัญทางการเมือง ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นประชาธิปไตยของทั้งสองประเทศ ภายใต้การปกครองของผู้นำในระบอบเผด็จการ ทั้งสองประเทศต้องเผชิญและตกอยู่ภายใต้สภาพการณ์ที่แทบไม่ต่างกัน นั่นคือ ผู้นำในระบอบเผด็จการต่างสรรหาข้ออ้างสารพัดเพื่อนำมาใช้สร้างวาทกรรมในการปกครองประเทศและลดทอนสิทธิของประชาชน กรณีเกาหลีใต้ ผู้นำเผด็จการอ้างเหตุผลจากความตึงเครียดระหว่างสองเกาหลีและความมั่นคงของชาติ ในขณะที่เมียนมาก็อ้างเรื่องชาตินิยม นอกจากจะลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว เมื่อมีผู้เห็นต่างทางการเมืองหรือเกิดการชุมนุมประท้วงขึ้นรัฐบาลก็เข้าปราบปรามด้วยกำลังและวิธีการที่รุนแรงจนมีผู้เสียชีวิตเช่นเดียวกัน รวมทั้งเหล่าบรรดาผู้นำเผด็จการก็มักจะไม่มีความสามารถในการบริหารจัดการทางด้านเศรษฐกิจ จนส่งผลให้ทั้งสองประเทศเกิดสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของประเทศเมียนมา ซึ่งเกิดภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจขึ้นจากการปิดประเทศและการใช้แนวทางแบบสังคมนิยม ซึ่งนำไปสู่สภาวะยากจนแร้นแค้นของประชาชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศที่ตกต่ำอย่างมาก และที่เลวร้ายคือ ผู้นำในระบอบเผด็จการของทั้งสองประเทศต่างก็ดำเนินนโยบายต่าง ๆ ด้วยความฉ้อฉลและค่านิ่งถึงเพียงเพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองของตน เมื่อเป็นเช่นนี้ประกอบกับระยะเวลาการครอบงำของระบอบเผด็จการที่ยาวนาน แน่แน่นอนว่าผลลัพธ์ที่ตามมาย่อมสร้างความไม่พอใจเกิดขึ้นในหมู่ประชาชน รัฐบาลเผด็จการจึงไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน และต้องประสบกับปัญหาการ

ขาดความชอบธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการประเทศ เกิดการมีการชุมนุมประท้วงขับไล่และ
ยอมถูกต่างประเทศกดดันเพื่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจ

ในส่วนของการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยในฐานะที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็น
ประชาธิปไตยนั้น ทั้งสองประเทศก็มีเส้นทางที่ไม่ต่างกัน กล่าวคือ ผลจากระบบเศรษฐกิจที่ล่มสลายจาก
การบริหารจัดการของรัฐบาลเผด็จการทหารที่ไม่มีความสามารถ ทำให้ต้องมีการพัฒนาและปฏิรูป กรณีย
ของเกาหลีใต้โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลของนายพลปักจองฮี แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลเผด็จการอำนาจ
นิยม แต่ก็เล็งเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงได้มีการพัฒนาทาง
เศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน,
การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม, การพัฒนาชนบท, การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร, การพัฒนากำลังคน
ผ่านการศึกษาและส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยี ฯลฯ ในส่วนของเมียนมาก็ปฏิรูปประเทศด้วยการพัฒนา
เศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น ผ่านการพัฒนาทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการพัฒนา
อุตสาหกรรม ด้วยการออกกฎระเบียบการค้าการลงทุนใหม่ การปฏิรูปค่าเงิน นโยบายการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐาน กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ 2012 ผลลัพธ์สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจคือ
การก่อให้เกิดการพัฒนาภาคประชาชนและเกิดการพัฒนาแนวคิดตามแนวทางประชาธิปไตยในหมู่ภาค
ประชาสังคม การขยายการพัฒนาไปสู่มิติทางสังคมและการพัฒนามนุษย์ ประชาชนได้รับโอกาสทาง
การศึกษาในระดับอุดมศึกษาและถูกพัฒนามากขึ้น เกิดชนชั้นกลางที่พัฒนาแนวคิดและต้องการสิทธิ
เสรีภาพ ซึ่งนั่นคือ “การพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย” นั่นเอง

ในด้านของอิทธิพลของระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก ก็นับได้ว่าเป็นอีกหนึ่ง
สาเหตุที่ทำให้การเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยของทั้งสองประเทศเกิดขึ้น ในส่วนของเกาหลีใต้ซึ่งเป็น
ประเทศที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐฯ มาโดยตลอดนั้น สหรัฐฯได้มีบทบาทต่อการกดดันทางการเมือง
ต่อเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกดดันในกรณีที่รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมใช้กำลังเข้าปราบปรามผู้
ชุมนุมประท้วงด้วยวิธีการที่รุนแรง รวมทั้งยังมีส่วนในการสร้างแรงกระตุ้นต่อชนชั้นนำทั้งฝ่ายค้านและ
รัฐบาลเกาหลีใต้ที่อยู่ในอำนาจให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประชาธิปไตย กรณีเมียนมาเอง
ก็เช่นกันหากแต่ถูกกดดันมากกว่าโดยเฉพาะในข้อกล่าวหาว่าเป็นประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการ
ปิดประเทศ การปราบปรามผู้ประท้วงด้วยความด้วยความรุนแรง การคุมขังนักโทษทางการเมือง และการ
ปราบปรามกลุ่มชาติพันธุ์ที่ขัดแย้งกับรัฐบาล เมียนมาต้องถูกชาติตะวันตกบอยคอตทางเศรษฐกิจต่อ
เมียนมา และกดดันให้เมียนมาต้องมีการปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตยโดยเร็ว
ผลลัพธ์อันเกิดจากอิทธิพลจากภายนอก คือ ผู้นำในระบบเผด็จการต้องปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมือง
ให้เป็นไปตามแนวทางและวิถีของประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์และการยอมรับและความช่วยเหลือ
จากสังคมระหว่างประเทศ ที่ชัดเจน คือ กรณีเมียนมาได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาประชาธิปไตย 7 ขั้น
และกรณีเกาหลีใต้คือมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย

ในส่วนของตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยนั้น ในทัศนะของผู้ศึกษา สำหรับกรณีเกาหลีใต้ นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะภาคประชาสังคม อาทิ นักศึกษา ปัญญาชน กลุ่มสหภาพแรงงาน สหพันธ์อุตสาหกรรม กลุ่มองค์กรทางด้านศาสนา และนักการเมืองฝ่ายประชาธิปไตย ฯลฯ สามารถสร้างพลังรวมกลุ่มได้อย่างเข้มแข็ง ในส่วนของเมียนมา ตัวแสดงหลักที่สำคัญ และเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยในประเทศอย่างนางอองซาน ซูจี ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยภาคประชาชน คือ นักศึกษาและพระสงฆ์ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ กลุ่มทหารในระบอบเผด็จการ (สาย Soft-liners) ต่างก็ช่วยขับเคลื่อนแนวทางประชาธิปไตยในประเทศ เป็นผลให้เกิดเป็นพลังการเคลื่อนไหวเพื่อขับไล่รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยม มีการก่อรูปและรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ในหมู่ภาคประชาสังคม และเป็นพลังสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

จากที่อภิปรายมาข้างต้น คงสามารถพอสรุปและพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่า ทั้งการทำให้ทันสมัยระบบระหว่างประเทศอิทธิพลจากภายนอกประเทศ และบทบาทของตัวแสดงในการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองในประเทศ ที่ผู้ศึกษาเลือกมาเป็นตัวแปรในการศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยในครั้งนี้ เป็นสาเหตุของการนำไปให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยทั้งของประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา

2. เมียนมาในบริบทเปลี่ยน (ไม่) ผ่าน: การวิเคราะห์ความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมาภายหลังการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2015

แม้ว่าประเทศเกาหลีใต้และเมียนมาจะมีสาเหตุการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่คล้ายคลึงกัน ดังที่ได้อภิปรายให้เห็นไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ แต่ก็ได้เป็นหลักประกันได้ว่าทั้งสองประเทศจะมีประชาธิปไตยที่ยั่งยืนเช่นเดียวกัน ปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศที่สามารถสร้างความมั่นคงและยั่งยืนขึ้นในประเทศได้สำเร็จ ในขณะที่เมียนมาไม่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย เพราะเกิดการรัฐประหารซึ่งนำโดย พล.อ.มิน อ่อง ลาย ขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 จนทำให้เมียนมากลับไปสู่การปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการอีกครั้ง ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมาว่าเพราะเหตุใดจึงไม่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืนได้

ทั้งนี้ข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนของเกาหลีใต้ในการสร้างประชาธิปไตยให้ยั่งยืนและมั่นคงสามารถพิจารณาได้ทั้งในระดับพฤติกรรมและทัศนคติ ซึ่งในส่วนของทัศนคตินั้น แม้ว่าค่านิยมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะมีได้เกิดขึ้นอย่างเต็มร้อย แต่ตัวแสดงทางการเมืองของเกาหลีใต้ในทุกระดับต่างก็ให้ความเชื่อมั่นในความชอบธรรมของประชาธิปไตย และยึดถือเป็นรูปแบบในการปกครอง ในส่วนของระดับพฤติกรรมภาคประชาสังคมของเกาหลีใต้นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการค้ำจุนรัฐบาลให้ดำเนินงานไปตามแนวทางวิถีประชาธิปไตย นอกจากนี้อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ คือ กองทัพเกาหลีใต้ ได้กลาย

สภาพเป็น “กองทัพมืออาชีพ” โดยไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทางการเมือง ปัจจุบันประชาธิปไตยในเกาหลีใต้มีความเป็นระบบ การเลือกตั้งโปร่งใส ประชาชนให้ความเชื่อมั่นในสถาบันประชาธิปไตย ซึ่งทุกอย่างสามารถชี้วัดไปได้ว่าประชาธิปไตยของเกาหลีใต้มีความมั่นคงและเป็นไปได้ยากที่จะเกิดการย้อนกลับ (ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เนื่องจำนงค์, 2559, หน้า 588-595)

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยของประเทศเมียนมา นักวิชาการหลายคนต่างคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า แท้ที่จริงแล้วประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในประเทศเมียนมาเป็นเพียงเครื่องมือของกลุ่มอำนาจเดิม ที่ใช้การปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นแบบประชาธิปไตย และใช้กลไกทุนนิยมในทางเศรษฐกิจในการลดแรงกดดันในภาคประชาชนและจากต่างชาติ รวมทั้งต่างเชื่อว่าการปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศเป็นไปเพื่อกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างระหว่างประชาชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลจากการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2015 ที่ตอกย้ำถึงความต้องการของประชาชนที่ต้องการเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการทหารด้วยการเลือกผู้สมัครจากพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย จนได้รับชัยชนะอย่างถล่มทลายนั้น ทำให้ทั่วโลกได้เห็นโฉมหน้าประธานาธิบดีที่เป็นพลเรือนคนแรกของเมียนมาในรอบ 54 ปี คือ นายอู ถิ่น จอ หากพิจารณาเปรียบเทียบโดยใช้เกาหลีใต้เป็นตัวแบบ ในระดับทัศนคติคงพอจะสามารถอนุมานได้ว่า ในกลุ่มประชาชนเมียนมานั้น “ค่านิยมประชาธิปไตยได้แตกหน่อออกผลและลงหลักปักฐานอยู่ในใจของประชาชนเรียบร้อยแล้ว” อย่างไรก็ตามคำถามสำคัญ คือ แล้วในกลุ่มชนชั้นนำในระบบเผด็จการเดิมของเมียนมามีการปรับเปลี่ยนทัศนคติมายึดถือค่านิยมตามแนวทางประชาธิปไตยหรือไม่? ถ้าหากในกลุ่มชั้นนำยังคงยึดมั่นในระบบอำนาจนิยมแบบเดิมและรอคอยที่จะหวนคืนสู่อำนาจ เมียนมาก็มีความเป็นไปได้สูงมากที่จะเกิดการย้อนกลับของประชาธิปไตย เมื่อมาพิจารณาในส่วนของระดับพฤติกรรม ซึ่งทุกฝ่ายต่างมุ่งเป้าไปที่กองทัพและกลุ่มชนชั้นนำของเมียนมานั้น พบว่าทั้งในส่วนของกองทัพและกลุ่มชนชั้นนำยังคงไม่ดำเนินไปตามวิถีทางของประชาธิปไตยที่แท้จริง และยังคงต้องการรักษาสถานะอำนาจของตนเองไว้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการดำรงสถานะและบทบาทของตนเองในรัฐบาล ทั้งนี้ แม้ว่าการลงจากตำแหน่งของอดีตประธานาธิบดี เต็ง เส่ง เพื่อเปิดทางให้นาย อู ถิ่น จอ ขึ้นดำรงตำแหน่ง อย่างเรียบง่าย รวมทั้งยังออกไปอุปสมบทเป็นพระ ได้สร้างความประหลาดใจต่อผู้สนใจการเมืองเมียนมาอยู่ไม่น้อย เพราะหากพิจารณาจากประสบการณ์การเลือกตั้งของเมียนมาในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1990 ที่แม้พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยของนางอองซาน ซูจี จะชนะการเลือกตั้ง แต่กลับไม่ได้รับการถ่ายโอนอำนาจ หน้าที่ยังถูกรัฐบาลทหารเมียนมาจัดการคุมขังอีกด้วย แต่ก็สร้างความเบาใจว่ากองทัพยอมเปิดทางให้กับรัฐบาลพลเรือนตามวิถีประชาธิปไตยแล้วโดยไม่เกิดความรุนแรง อย่างไรก็ตาม กองทัพเมียนมามีเคยทอดสายตาดูจากอำนาจทางการเมืองเลย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญที่ชนชั้นนำในระบบเผด็จการเมียนมาได้สร้างเอาไว้เพื่อเป็นการสืบสอดอำนาจ ทั้งจำนวนที่นั่งในสภา และรัฐมนตรี ที่ต้องมีการจัดสรรสัดส่วนให้กับกองทัพ รวมทั้งจากเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง

ปัจจุบันของเมียนมาภายใต้การบริหารของรัฐบาล นาย อู ถิ่น จอ ที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของ เช่น การที่รัฐบาลได้เสนอกฎหมายเพื่อดึงนางอองซาน ซูจีขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของรัฐ แต่ก็ถูกสมาชิกสภาจากกองทัพคัดค้านอย่างหนัก นอกจากนี้ นฤมล ทับจุมพล ผู้เชี่ยวชาญด้านประเทศเมียนมาได้วิเคราะห์สาเหตุหนึ่งที่เมียนมาไม่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยได้ เนื่องจากพรรคเอ็นแอลดีใช้ระบบการปกครองแบบอำนาจนิยมเสรี เป็นการมีเสรีในเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังคงรูปแบบอำนาจนิยมในทางการเมือง ดังที่ได้ให้ทัศนะว่า “พรรคเอ็นแอลดีอาจอ้างว่าทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้เห็นการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จากต่างประเทศ และชนชั้นนำในรัฐชาติพันธุ์ ส่วนผู้ที่คัดค้านโครงการก็จะถูกปราบปราม” (BBC News ไทย, 2563) เหล่านี้จึงเป็นการชี้ชัดได้อย่างแน่นอนว่าหนทางในการสร้างความยั่งยืนมั่นคงของประชาธิปไตยในเมียนมานั้นยังคงต้องดำเนินไปอีกยาวไกล

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตย ศึกษาเปรียบเทียบประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา ซึ่งมีข้อสรุปที่สำคัญ คือ

1. สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้และเมียนมา สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ อิทธิพลจากระบบระหว่างประเทศและภายนอก รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงทางการเมือง เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยได้ ในกรณีของเกาหลีใต้เมื่อเปลี่ยนผ่านแล้ว สามารถสร้างประชาธิปไตยให้ยั่งยืนและมั่นคงได้ทั้งในระดับพฤติกรรมและทัศนคติ เนื่องจากตัวแสดงทางการเมืองของเกาหลีใต้ในทุกระดับต่างก็ให้ความเชื่อมั่นในความชอบธรรมของประชาธิปไตย และยึดถือเป็นรูปแบบในการปกครอง

2. การสร้างความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศเมียนมาไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะกลุ่มชั้นนำและกองทัพยังคงยึดมั่นในระบอบอำนาจนิยม และไม่ดำเนินไปตามวิถีทางของประชาธิปไตยที่แท้จริง แม้ว่าจะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งใน ค.ศ. 2015 แต่รัฐบาลยังคงปกครองแบบอำนาจนิยมเสรีที่เอื้อกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จากต่างประเทศและชนชั้นนำในรัฐชาติพันธุ์ เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ในการศึกษาการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ สามารถศึกษาผ่านบริบทการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ อิทธิพลจากระบบระหว่างประเทศและ

ภายนอก รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงทางการเมืองได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและติดตามสถานการณ์ทางการเมือง รวมทั้งศึกษาสาเหตุ ปัจจัย และอุปสรรค ที่ทำให้ประเทศเมียนมาไม่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้ง

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย (การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม) ระบบระหว่างประเทศหรืออิทธิพลจากภายนอก และตัวแสดงที่สำคัญ วิเคราะห์เปรียบเทียบ การเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการไปเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยใช้กรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศอื่น ๆ นอกจากเกาหลีใต้และเมียนมา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เนื่องจำนงค์. (2559). *การเมืองเปรียบเทียบ ทฤษฎี แนวคิด และกรณีศึกษา*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ นุชเปี่ยม. (2558). *สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

ณัฐพล ตันตระกุลทรัพย์. (2556). *ทุนนิยมกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมา*. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ สถาบันเอเชียศึกษา ปี 2556 “การเมืองและความมั่นคงใหม่ในเอเชีย” วันอังคารที่ 17 ธันวาคม 2556. ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น 4 อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุลยภาค ปรีชาวัชร. (2554). *จับกระแส ยุทธศาสตร์การเมืองเมียนมา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผู้จัดการออนไลน์. (2558). *ผลเลือกตั้งเมียนมาล่าสุด พรรค “ซูจี” กวาด 77% รวม 880 ที่นั่งในสภา*. วันที่ค้นข้อมูล 15 กันยายน 2566, เข้าถึงได้จาก

<https://mgronline.com/indochina/detail/9580000127107>

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2558). *ประชาธิปไตยไม่ใช่เปปซี่ ว่าด้วยการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการจาก*

มุมมองของรัฐธรรมนูญ. วันที่ค้นข้อมูล 15 กันยายน 2566, เข้าถึงได้จาก

<http://www.ftawatch.org/node/46518>

วิเชียร อินทะสี. (2556). *พลวัตความเป็นประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ : จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทร วาที และปรัชญ์ ไพรัชกร. (2522). *ล้มเผด็จการ ปักจุงฮี*. กรุงเทพฯ: โคมทอง.

BBC News ไทย. (2563). *เลือกตั้งเมียนมา 2020 : กับข้อครหาไม่เป็นประชาธิปไตย*.

วันที่ค้นข้อมูล 1 กันยายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/international-54820800>

ภาษาอังกฤษ

Dickovick, J. T., & Eastwood, J. (2016). *Comparative Politics: Integrating Theories, Methods, and Cases* (2nd edition). USA: Oxford University Press.

Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. New York: Cambridge University Press.

Huntington, S. P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. London: University of Oklahoma Press.